

I. [RECES SEJMOWY Z 1555 R.]

Zygmunt^a August z łaski bożej Król Polski, Wielkie Książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie etc. pan i dziedzic. Oznajmujemy wszystkim wobec ktoregożkolwiek stanu i dostojęństwa poddanym Naszym, którym to wiedzieć należy, że obaczając wielkie niebezpieczeństwa Królestwa Naszego, które się okazowały od postronnych nieprzyjaciół sąsiadów Naszych i wewnętrznych różnic, także też z zajątrzenia serc ludzkich przez zamieszanie i odmianę w religiej, krzywd też zobopólnych i omieszkania sprawiedliwości, za przyzwoleniem rad Naszych koronnych złożyliśmy sejm w Piotrkowie, na którym przez Nas miał być wynalezion i postawion obyczaj, którymby tak wielkim niebezpieczeństwom miało i mogło być zabieżono. Na który sejm, odłożywszy wielkie i ważne sprawy Księstwa Litewskiego, którymiśmy byli zatrudnieni, przyjechawszy posłowie ziemscy, długie i nie tak^b dolegające Koronie Naszej rzeczy przed się wzięwszy i imi przez długi czas się bawiwszy, większe i po-trzebne na stronę odłożywszy, nic nie postanowiczy, odjechali. My przedsię na powinowactwo Nasze pamiętając, nie opuściliśmy z radami Naszymi o tych rzeczach czynić pilne staranie, na których zachowanie i bezpieczeństwo Koronie Naszej zależy nawięcej. Pamiętając tedy żeśmy jest^c przedniej szych sejmów o exekucyję statutów pilnie proszeni, której też prośby sami posłowie ziemscy trzymając się na sejmiech, często ku innym rzeczom, o których radzić pilna potrzeba była, nie przychodziło. O to pilneśmy staranie uczynili, żeby na potomne czasy żadna słuszná przyczyna targania sejmów prze[z] niedość exekucyjej nie była ostawiona tak dalece jakoby to słusznie okrom krzywdy, ubliżenia czyjego i większego serc ludzkich zajątrzenia być mogło. Ale żeśmy wiele czasu w rzeczach nie tak potrzebnych dla niezgody niektórych strawili, musieliśmy się też ku opatrzeniu doległości i potrzeb Księstwa Litewskiego, które nie są od koronnych różne, przywrócić. Za którą potrzebą ta exekucija na przyszy bliski sejm koronny musiała też być odłożona, za tą przyczyną nawięcej rzeczy przeciw którym ta exekucija ściągać by się miała pozwany nie były przekonany, nie słuchając też czyich wywodów i obron praw nie oglądawszy, któreśmy powinni tak każdemu z osobna jako wobec wszystkim chować, przekazanie czynić. Za dobrym tedy rozmysłem z radami Naszymi na dzień świętego Bartłomieja roku przyszedłego [24 VIII 1556], który czas Nam się słuszný ku tej rzeczy zdał, sejm walny koronny na miesczu jakim granicznym Księstwu Litewskiemu przyległym złożyliśmy umyśliłi. Na którym exekucija wszystkich rzeczy, które są w statucie opisane od deszczki aż do deszczki, uczynimy. Na który sejm wezwane będą Pruskiego Księstwa i Oświęcimskiego i Zatorskiego obywatele, aby unia z nimi słusznie mogła być postanowiona i dokończona.

Co się Księstwa Litewskiego panów i rad tycze i czy na tym sejmie się stawają albo posły swe posła, jeśli walka z Moskwą koniec weźmie albo pokój za słusznymi kondycjami będzie postanowiony. Jakoż przez posła rad Naszych koronnych księdza Jakuba Uchańskiego biskupa chełmskiego, który był do nich przeszłego lubelskiego sejmów posłań wskazali i teraz tu na sejmie piotrkowskim przez swoje własne posły radom koronnym i posłom ziemskim odpowiedź dali.

Mocą też listu tego chcemy i rozkazujemy, aby na tymże sejmie, który złożyliśmy wszyscy prawa, listy i obrony swoje okazali, którzykolwiek dobra albo imiona królewskie trzymają przeciw statutom Kazimierza dziada Naszego o zamkach i starostwach głównych powietnich, i Władysława wielkiego stryja Naszego o imieniach ku wielkim rządów przysługujących. Takież też Alexandra stryja o darowiznach, obligacjach i wytrzymaniu sum pieniężnych, które są na imionach stołu królewskiego obligowane. Nadto ci, którzy trzymają **incompatibilia**, choć urzędy albo dostojęństwa dożywocia **solida**, i ci też którzy jakie cła mostowe, grobelne na rzekach albo insze jakieżkolwiek podatki na imionach swoich wyciągają. Jeśliby więc który się chciał w ty czasy albo utaić albo zakryć, a przed Nami się nie okaże na tym przysłym sejmie z przywilejami, prawy i obronami swoimi na wszystkie przedtym namienione rzeczy, taki już ma być trzyman i rozumian jako prawem przekonany i odpadły od prawa swego i wszelakiej obrony. Chcemy też, aby mieszczenie z Korony Naszej i z ziem pruskich prawa swoje na

^a W rkps.: Sigmvnth. ^b W rkps.: nyithak. ^c Wyraz nadpisany.

składy okazali na tymże sejmie i ^d takie listy^d, ktoreby prawo pospolite i wolność szlachecką obrażały. Ich Mość też księży arcybiskupi i biskupi mają okazać listy, ktoreby, jako niektórzy twierdzą, przeciw wolności pospolitej miały być otrzymane. Na tymże też sejmie ma być uznanie o sołtystwach panów duchownich, które są wyjęte od służby wojennej. **Item^e** jeśliby też celnicy na ciele nowym wykroczyli wyciąganym niejaki[m], to na ten czas stanowić się będzie, jakoby nikt nad prawo obciążon od nich nie był. **Item^e** sprawy ludzkie wszystkie, które do tych czasów skończone nie są, na tymże przysłym sejmie będą przez Nas sądzone. **Item^e** też tedy wszystkie przedtym opisane rzeczy, tak jako przez Nas z radą i z przyzwoleniem rad Naszych umówione są i postanowione, przez list ten niniejszy wszem, którym to należy, oznajmujemy i wiadomo czynimy. A dla większej pewności [i] wiary pieczęć Nasza jest przyłożona. Dan na sejmie walnym piotrkowskim w piątek nazajutrz po Bożym Ciele, [14 VI] roku bożego 1555, królowania Naszego **anno XXVI. Sigismundus Augustus rex manu propria.** Na rozkazanie własne Jego Królewskiej Miłości.

II. LITTERAE RESTIUM

A. Primae restium litterae

Sigismundus Augustus etc. Universis et singulis palatinis, castellanis, dignitariis, officialibus, terrigenis, nobilibus, advocatis, scultetis et civibus ceterisque cuiuscunque status, condicionis et praeeminentiae subditis Nostris, bona quaecumque terrestria hereditaria et obligatoria possidentibus, et ad expeditionem bellicam generalem, de iure vel consuetudine Regni Nostri obligatis, sincere et fidelibus Nobis dilectis, gratiam Nostram Regiam. Magnifici, generosi, nobiles et famati, sincere Nobis et fideles dilecti! Tametsi summo studio, una cum senatoribus Regni Nostri laboraverimus, ut necessario discedentibus Nobis Lituaniam, fines Regni praesidiis, quibus hostium conatus arceri possent, firmarentur, quorundam tamen studiis in diversum tendentibus, rebus infectis, Nos e Regno discedere oportuit. Ne itaque, si, quod Deus avertat, hostium aliqua vis, quibus undequaque angimur, irrumpere nollet, Nos imparatos opprimat, generalem bellicam expeditionem decrevimus. Mandamusque vobis his primis restium litteris, ut ad istam ipsam expeditionem ab armis, equis et aliis rebus omnibus, quae belli usus postulat, bene parati sitis, ut ad quod tempus et ad quem locum, tertiis restium litteris iusserimus, sine omni mora veniatis. Interea tamen iudicia exerceri volumus, quoad tertiarum restium litterae missae a nobis fuerint. Has vero litteras sine mora [alter] alteri viciniore perferendas curet, ultimus vero loci capitaneo eas remittat, sub gravi indignatione Nostra et bonorum omnium confiscatione, aliter non facturum. Datum in conventionem generali Piotrcoviensi, feria quarta proxima post festum Pentecostes, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto [5 VI 1555], ^aRegni Nostri^a XXVI.

B. Secundae restium litterae

Sigismundus Augustus etc. Universis et singulis palatinis, castellanis, dignitariis, officialibus, terrigenis, nobilibus, advocatis, scultetis et civibus ceterisque cuiuscunque status, condicionis et praeeminentiae hominibus, subditis Nostris bona quaecumque terrestria, hereditaria et obligatoria possidentibus et ad expeditionem bellicam generalem, de iure vel consuetudine Regni Nostri obligatis, sincere et fidelibus dilectis, gratiam nostram Regiam. Magnifici, generosi, nobiles et famati, sincere et fideles dilecti! Mandavimus vobis antea primis restium litteris, quandoquidem generalis bellica expeditio omnium senatorum et procerum consensu publico in proxime habitis Piotrcoviae comitiis est decreta, ut ad eam expeditionem bene armati et instructi essetis. Nunc iterum de more hisce secundis litteris restium mandamus, omnino habere volentes, ut equos, arma

^{d-d} Powtórzone po słowie: ktoreby. ^e Odczyt niepewny.

^{a-a} Słowa powtórzone.